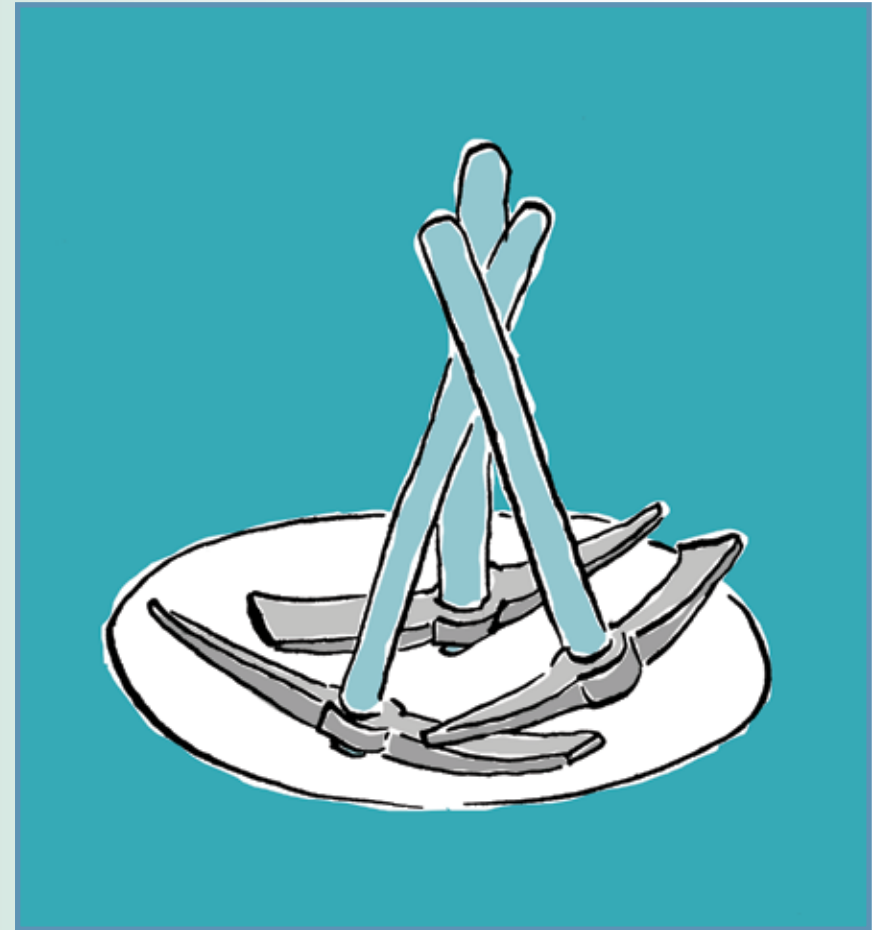

BÁNYÁSZOK SZTRÁJKJA ANGLIÁBAN

A modul szerzője: Püspöki Péter

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIÁK

12. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. RÁHANGOLÁS, A FELDOLGOZÁS ELŐKÉSZÍTÉSE					
I/a Margaret Thatcher kormányzása (1. tanóra)					
A	A tanár ismerteti a foglalkozás kereteit, jellemezi Margaret Thatcher kormányzásának angliai időszakát. A tanulók párokban foglalják össze a hallottak alapján a D1 feladatlapon a korszak fő jellemzőit. Gyorsan egyeztetik a megoldásokat. 10 perc	Ismeretközlés, az alapvető információk megadása Figyelem Befogadás	Frontális munka – tanári magyarázat Páros munka – közös feladatmegoldás	D1 (Feladatlap)	P1 (Módszertani és tartalmi útmutató)
II. ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA					
II/a Kormányzati közlemény					
A	A tanár felolvas egy 1984-re datált fiktív közleményt, amit az osztály közösen értelmez: Milyen üzenetei vannak a szövegnek a lakosság, illetve a társadalom különböző csoportjai számára? 5 perc	A hangulati bevonódás erősítése Elemző készség Szociális érzékenység	Frontális munka – felolvasás és irányított beszélgetés		P1 (Módszertani és tartalmi útmutató) P2 (Közlemény)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
II/b Az első reakciók (Kiscsoportos jelenetek)					
A	A tanulók 4-5 fős csoportokat alkotnak. Mind-egyik csoport húz egy helyzetkártyát. Az ott leírt szituációnak megfelelően kidolgoznak egy rövid (1-2 perces) jelenetet, amelyben bemutatják, hogy fogadták a bejelentés hírét a lakosság különböző rétegei. 15 perc	A társadalmi reakciók érzékelése Kreativitás Önszabályozás Együttműködés	Drámajáték – kiscsoportos improvizáció	D2 (Helyzetkártyák)	P1 (Módszertani és tartalmi útmutató)
II/c Röpgyűlés (Egészcsoporthoz improvizáció)					
A	Rövid, technikai egyeztetés után a tanulók és a tanár egy bányásztelep központi épületében képzelik magukat, ahol reggel gyülekeznek a munkások. A tanár a szakszervezeti funkcionárius szerepét alakítja, akitől számon kérnek a dolgozók, hogy milyen lépéseket tervez a szakszervezet ebben a helyzetben. A játék valamilyen cselekvési program elfogadásával fejeződik be. 5 perc	A mozgástér felmérése Önkifejezés Kreativitás Verbális kommunikáció Együttműködés	Egész csoportos szerepjáték – a tanár közreműködésével		P1 (Módszertani és tartalmi útmutató)
II/d Az érdekképviselő formái					
A	A tanulók a tanár irányításával ötleteket gyűjtenek arra vonatkozóan, hogy milyen lehetőségei vannak a munkavállalóknak a hatékony érdekképviselőre. A felmerült ötleteket a tanár vagy egy diák csomagolópapíron rögzíti. 10 perc	Az érdekképviselői formák áttekintése Kreativitás Együttműködés	Frontális munka – ötletbörze és irányított beszélgetés	Csomagolópapír Vastag filctoll Ragasztógyurma	P1 (Módszertani és tartalmi útmutató)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/e A sztrájk lefolyása (2. tanóra)					
A	A tanár ismerteti a tanulókkal, hogy miként folyt le a valóságban a bányászok sztrájkja, és milyen következményei voltak a gazdaság szempontjából. 5 perc	Ismeretátadás Figyelem Befogadás	Frontális munka – tanári közlés		P1 (Módszertani és tartalmi útmutató)
II/f Döntés a sztrájkfelhívásról (egész csoportos improvizáció)					
A	Az osztály most a szakszervezet országos vezetőségének tanácskozását jeleníti meg. A felvetődött javaslatok megvitatását követően döntenek a sztrájkfelhívásról és munka beszüntetéséről. A tanár az országos vezetőség titkárának szerepében foglalja össze a tagság véleményét és követeléseit. 10 perc	A helyzetelemzés és a döntés gyakorlása Önkifejezés Kreativitás Verbális kommunikáció	Egész csoportos szerepjáték		P1 (Módszertani és tartalmi útmutató)
II/g A sztrájk lefolyása (egyeztetés)					
A	A tanár (kitalált) cikkek címeit mutatja a tanulóknak, akik megpróbálják értelmezni azokat, és mérlegelik, hogy melyik cím utal kormánypárti és melyik ellenzéki tartalmú újságcikkekre. Milyen érzelmi-indulati-politikai véleményeket tükröznek a sajtóhírek? 5 perc	A hangulati bevonódás erősítése Sűrített szöveg megértése	Frontális munka – irányított beszélgetés		P1 (Módszertani és tartalmi útmutató) P3 (Újságcímek)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
II/h A sztrájk lefolyása (Kiscsoportos jelenetek)					
A	A résztvevők 4-5 fős csoportokat alkotnak, és a húzott helyzetkártyáknak (D3) megfelelő rövid (1-2 perces) jeleneteket készítenek arról, hogyan változott a sztrájkolók élete, hangulata, a sztrájkhoz való viszonya az idő előrehaladtával. 15 perc	A feszültség érzékelése Kreativitás Önszabályozás Együttműködés	Drámajáték – kiscsoportos improvizáció	D3 (Helyzetkártyák)	P1 (Módszertani és tartalmi útmutató)
III. AZ ÚJ TARTALOM ÖSSZEFOGLALÁSA, ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS					
III/a Gyorsteszt					
A	A tanulók kapnak egy-egy tesztet (D4), amelyben a sztrájjal kapcsolatos állításokról kell véleményt formálniuk. A kitöltést követően a tanár elemző-összegző beszélgetést kezdeményez a sztrájk körülményeiről, a történések mélyebb okairól és összefüggéseiről. 10 perc	A megszerzett ismeretek rendszerezése Véleményalkotás Rendszerezés	Egyéni véleményalkotás Frontális összefoglalás	D4 (Teszt)	P1 (Módszertani és tartalmi útmutató)

TANÁRI SEGÉDLETEK

P1 MÓDSZERTANI ÁTTEKINTÉS

Sztrájkkészültség

(óravázlat)

Tanári narráció

Az órán egy angliai sztrájk történetével foglalkozunk. Ez a sztrájk 1984–85-ben zajlott. Akkoriban Anglia miniszterelnöke Margaret Thatcher volt, akit Vasladynek is neveztek. 1979-ben lett miniszterelnök. Az angol gazdaság – csakúgy, mint más nyugat-európai, illetve az amerikai gazdaság – recessziós időszakát élte. A politikusok más-más irányban keresték a válságból kivezető utakat.

Thatcher, mint konzervatív politikus, az állam szociális (jóléti) szerepvállalásának radikális csökkentésében látta a megoldást. Ennek megfelelően első kormányzati ciklusában pénzügyi liberalizációt hajtott végre, és szigorú monetáris politikát vezetett be a hetvenes években magasra szökött infláció ellen. A gazdasági teljesítmény visszaesett, a munkanélküliség nőtt, s mindennek következtében Thatcher népszerűsége hanyatlott. Az intézkedések hatására nőtt a belpolitikai elégedetlenség, ám az 1982-es, Argentína ellen vívott falklandi háborúban aratott győzelem helyreállította a Vaslady népszerűségét. Így sikerült megnyernie az 1983-as parlamenti választásokat.

Második ciklusában vált tömegessé a privatizáció. Erre az időszakra esett a belpolitikai konfliktus, a nagy bányászsztrájk is (1984–85). Az erőszak a városokban és a stadionokban is terjedőben volt, ám a lakosság széles köreiben éppen ez a hangulat növelte az erős vezető iránti igényt. Ez a hivatalban levő, tapasztalt kormányfőnek kedvezett, és az 1987-es választások ismét konzervatív sikert hoztak.

Harmadszori megválasztása után Thatcher – az egységes piacot támogatva, de a további mélyítést ellenezve – egyre ellentmondásosabb vitába keveredett az Európai Közösséggel, otthon pedig tömeges elégedetlenségi hullámmal találta magát szembe a helyhatóságok által kivetett fejadó (hivatalos nevén community charge) bevezetése nyomán. Végül is ez a két konfliktus gyengítette meg pozícióját, és vezetett el a bukásához is 1990 őszén.

Egyeztetés

Néhány egyszerű kérdéssel ellenőrizzük a tanulók megértési szintjét.

Kérdőívet lásd 17/1. melléklet

Tanári narráció

A mai foglalkozáson különböző szerepjátékok segítségével a bányász-sztrájk emberi-lelki összefüggéseit fogjuk kutatni. Arra a kérdésre keressünk majd választ, hogy miként jutnak el az egyszerű hétköznapi emberek a sztrájk vállalásához, meddig tartanak ki a döntésük mellett, és miért, milyen okok következtében adják fel, vagy vállalják tovább a küzdelmet? Kinek, hol, milyen felelőssége van egy sztrájk-helyzet kialakulásában és megoldásában?

Képzeljük el, hogy Angliában vagyunk, 1984-ben. Egyik este a híradások között a következő hír hangzik el. (A tanár felolvassa az alábbi közleményt.)

Kormányközleményt lásd P2. melléklet

Egyeztetés

Röviden értelmezzük a hallott szöveget. Milyen üzenetei vannak a lakosság, illetve a társadalom különböző csoportjai számára?

Kiscsoportos jelenet

A résztvevők 4-5 fős munkacsoportokat alkotva készítsenek egy-két perces jeleneteket arról, hogyan fogadja a bejelentés hírére a lakosság. A jelenetben fogalmazódjanak meg különböző nézőpontok, a „Kinek jó ez?” és a „Mi lesz most?” kérdése. (Nagylétszámú osztályban több csoport is dolgozhat ugyanazon a helyzeten, ill. más helyszínek is megadhatók.)

1. Többgenerációs londoni bányászcsalád
2. Londoni kiskocsmá, a bányászok székhelye. (A tévé éppen most mondta be a hírt.)
3. Élelmiszerüzlet (Van, aki sietne, mások a bejelentést vitatják.)
4. Modern szórakozóhely (biliárd, darts, bowling...), ahol az élet különböző területein dolgozó fiatalok – brókerek, jogászok, yuppie-k*, humánértelmiségiek (pl. szociológusok) együtt töltik a szabadidejüket

* yuppie-réteg (ejtése: japi): Ez fiatal, nagyvárosi, gyakran az alsóbb osztályokból származó szakemberek csoportja, akik a hetvenes-nyolcvanas évek változásai következtében a gazdaság vezető erejévé váltak. Ők döntően az individualizált és teljesítménycentrikus életforma igézetében csatlakoztak a politikai jobboldalhoz.

Egészscsoportos improvizáció

A bejelentést követő reggel, egy kelet-angliai bányásztelepen. (A kelet-angliai bányászok sokkal erősebben érezték a bezárások veszélyét, mint pl. dél-angliai társaik.) A gyülekező bányászok – fizikaiak és adminisztratív dolgozók – a telep központi épületében vannak. Innen nyílnak az öltözők, irodák, ez a helyiség szolgál pihenőül, kávézóul, az itteni falújságokon olvashatók az aktuális hírek. Az érkezők látják, hogy a telep szakszervezeti titkára, aki maga is melós, statisztikákat és grafikonokat ragaszt a falújságra. Az adatok a hazai szénbá-

nyászat helyzetét mutatják. A dolgozók felfokozott hangulatban kérik számon a szakszervezetistől a szakszervezet tervezett lépéseit. *Az improvizáció ott fejeződjön be, ahol a kollektíva valamilyen közös cselekvési programot fogad el.*

TIR (Teacher in role – a tanár szerepben): Az improvizációban a tanár játssza a szakszervezeti titkárt. Három feladatot kell megoldania: Kezelnie kell a „bányászok” várható érzelme- és indulatkitöréseit, a csoporttag-státuszából kell (ő is melós) formálnia és moderálnia a gyűlést.

A grafikonokra hivatkozva közölnie kell az intézkedések várható következményeit: tömeges munkanélküliség, adóemelés, rengeteg járulékos állami kiadás, tömeges elszegényedés, a kőolaj-lobbi valószínűsíthető érdekei stb.

A tanulói reagálásoknak megfelelően mérsékelnie, ill. stimulálnia kell a helyzetet. (A próbajáték tapasztalatai alapján erős érzelmi-indulati kitörések várhatók, amelyeket egy mérsékelt, a sztrájkot finoman ellenző szakszervezeti megbízott szerepében jól lehet „provokálni”.)

Megjegyzés: A grafikonoknál nem kell valós adatokon alapuló táblázatokra gondolnunk. A grafikonok akár meg se jelenjenek a játék során, jelezhetjük mimetikus gesztusokkal a helyüket. A gesztus lényege – és a grafikonok tartalma – mindössze annyi, hogy számokban is megmutassák azt a tényt, hogy a bejelentett intézkedések gazdaságosságára való hivatkozás nem állja meg a helyét. (Lásd a támogató rendszerben hivatkozott háttér tanulmányokat.)

Egész csoportos egyeztetés (ötletroham)

Gyűjtsünk minél több ötletet arról, hogy milyen lehetőségei lehetnek a munkavállalóknak ebben a helyzetben a hatékony érdekképviseletre.

Tanári narráció

A bejelentés nyilvánosságra hozatala után 6 nappal március 12-étől 90 bányában leállt a termelés, a mintegy 180 000 brit bányászból 100 ezren beszüntették a munkát. A NUM vezetősége elkövette azt a hibát, hogy nem bocsátotta országos szavazásra a sztrájk kérdését, ezért a területi szakszervezeti bizottságokra bízta azt a döntést, hogy bekapcsolódnak-e a sztrájkba vagy nem. Így az egységes fellépés elmaradt, a korszerű bányák jól kereső dolgozói nem csatlakoztak, más ágazatok pedig, látva a bányászszakszervezet megosztottságát, nem kezdtek szolidaritási sztrájkba.

A kormányzat kihasználta a NUM hibáit. Gyorsan kiépítette az energiahordozók importcsatornáit, folyamatos rendőri jelenléttel védte a működő bányákat, bomlasztó feladattal megbízott ügynököket küldött a sztrájkolók közé, félretájékoztatta a médián keresztül a lakosságot, különböző korrupciós hírekkel igyekezett hiteltelenné tenni az emberek szemében a szakszervezet vezetőit.

1985 márciusára a sztrájk anyagi terheit egyre több bányászcsalád találta elviselhetetlennek, s egyes tárnák vezetői pedig még jutalmat is ígértek azoknak, akik visszatérnek a munkához. Március 5-én, csaknem egy teljes év után, a magukra maradt bányászok feladták a küzdelmet.

A sztrájknak óriási költségei voltak. A kormány a bejelentéskor úgy számolt, hogy a bányák bezárásából évi 250 millió fontot takarít meg, az események alakulása miatt viszont ennek sokszorosát költötte a kincstár a sztrájk letörésére. (Egyes becslések szerint 3 milliárd fontot!)

Megjegyzés: Ha a játéknak ebben a szakaszában felmerülnek a tanulóknál a történelmi-politikai helyzetre vonatkozó kérdések, adjunk lehetőséget ezek megválaszolására, ill. megvitatására. Segítséget kínál ehhez a támogató rendszerben hivatkozott háttértanulmány.

Gyűlés

Helyszín: a szakszervezet országos vezetősége rendkívüli tanácskozásra gyűlt össze. Jelen vannak: a vezetőség tagjai. Téma: a felvetődött probléma és a megoldási javaslatok megvitatása, döntés a sztrájkfelhívásról és a sztrájk megkezdéséről.

TIR: A tanár az országos vezetőség titkára, aki előterjesztésében (az előző, szerepen kívüli egyeztetés alapján) összefoglalja a tagság véleményét és követeléseit.

Megjegyzés: Mivel a tanár a játékban nincs vezető szerepben, kérjünk fel egy arra alkalmas tanulót a gyűlés levezetésére. Ilyen tanuló szinte minden osztályközösségben található.

Egyeztetés

Az alábbi (kitalált) újságcímeket mindenki által látható módon helyezzük el a teremben. Döntsük el, hogy melyik cím utal kormánypárti és melyik ellenzéki tartalmú újságcikkre. A címek vizsgálatát követően beszéljünk arról, milyen érzelmi-indulati-politikai véleményeket tükröznek a sajtóhírek.

Címeket lásd P3. melléklet

Kiscsoportos jelenet

A játékosok 4-5 fős munkacsoportokat alkotva készítsenek rövid (1-2 perces) jeleneteket arról, hogyan változik a sztrájkoló élete, hangulata, a sztrájkhoz való viszonya az idő előrehaladtával. A jelenetben jelenjenek meg különböző nézőpontok.

1. Mi lesz velünk? Bányászcsalád vitája a család sorsáról a sztrájk 1. és/vagy 3. és/vagy 8. hónapjában.
2. Hogyan tovább? Szakszervezeti vezetők vitája a sztrájk folytatásáról a sztrájk 1. és/vagy 3. és/vagy 8. hónapjában.
3. Ki a felelős? Televíziós vita a szakszervezet és a kormány képviselői között a sztrájk jogosságáról és az ezzel járó felelősségről a sztrájk 1. és/vagy 3. és/vagy 8. hónapjában.

Megjegyzés: A feladat végrehajtásával kapcsolatosan többféle munkaszervezési forma is elképzelhető. Az alábbiakban ezek közül négy javaslat.

- Az osztály 3 csoportban dolgozik, 1-1 csoport 1-1 időszakot vizsgál mindhárom témában.
- Az osztály 3 csoportban dolgozik, 1-1 csoport 1-1 nézőpontból vizsgálja a történéseket mindhárom időszakaszban.
- A csoportok maguk választják ki a vizsgált témát és időszakot, de legalább két jelenetet készítenek a szembeállíthatóság miatt.
- A csoportok egy-egy jelenetet készítenek, de azokat – a montázs formájának megfelelően – párhuzamosan mutatják be.

Gyorsteszt

Milyen mértékben értesz egyet a következő állításokkal? Karikázd be a véleményedet leginkább kifejező válaszlehetőség számjelét!
Tesztet lásd 17/4. . melléklet

P2 KÖZLEMÉNY

„A minisztertanács tegnapi rendkívüli ülésén megvitatták és elfogadták az energiaipar átalakításáról szóló középtávú stratégiai programot. Ennek értelmében a kormány a következő öt évben jelentős mértékben csökkenteni kívánja a széntermelést. A tervezett intézkedések között kiemelt hangsúllyal szerepel az energiafelhasználás hatékonyságának növelése, az ártámogatások csökkentése, a szénbányák korszerűsítése, a gazdaságtalanul működő bányák bezárása, valamint mindezekkel párhuzamosan az ország energiaellátásának mind nagyobb arányú átállítása korszerű kőolaj- és földgázalapú energiahordozók felhasználására.”

(Fiktív kormányközlemény, 1984. március 6.)

Cím	Kormánypárti lap	Ellenzéki lap
A Vaslady nem tárgyal a melósokkal		
Munkásököl vasököl?		
A kormány kitart a tervezett intézkedések mellett		
A fiúk a bányákban nem dolgoznak		
Közelgő jégkorszak		
Kitartás, elvtársak!		
Katonasággal fenyeget a kormány!		
Ki viszi a bőrét a vásárra?		
Ez már nem a mi sztrájkunk!		
Nincs más lehetőség (interjú a NUM vezetőjével)		